

Tekenen in de Tijd 152

19-25 juni 2022

Waar is de kerk? Zij leidt in onze streken een verborgen bestaan en media zien haar niet. Erik Borgman stelt echter dat het ook in de kerk zelf nodig is anders te kijken. We moeten de kerk zien in het krakkemikkige zootje dat met vallen en opstaan een weg naar de toekomst zoekt.

Soms vraag je je af of er nog een kerk is. En waar dan? Er zijn in de samenleving zoveel kwesties die raken aan wat de kerk geroepen is in daden en worden te verkondigen, en het blijft van de kant van de kerk vaak zo oorverdovend stil. Nu is deze stilte voor een niet onbelangrijk deel schijn. James Kennedy schreef in een column in *Trouw* terecht dat zowel wetenschappers als journalisten maar blijven kijken naar de traditionele religieuze instituties, die nu juist zo gevoelig in betekenis hebben ingeboet. Als je wilt weten wat er gebeurt, moet je kleiner kijken. Wie weet bijvoorbeeld dat er in hoge mate dankzij Solidair Groningen & Drenthe, de organisatie voor Katholiek Maatschappelijk Activeringswerk in deze provincies, structurele aandacht is voor de spirituele schade door de aardbevingen die het gevolg zijn van de gaswinning in Groningen.

Wie alleen het journaal en de landelijke kranten volgt, zou kunnen denken dat het het aardbevings- en gaswinningsgebied gaat om geld en compensatie van geleden schade. Maar op de website van de inmiddels zelfstandige organisatie Geestelijke Verzorging Aardbevingsgebied Groningen (<https://gvagroningen.nl/>) staat het volgende te lezen:

Groningers zijn geen klagers, maar het ontstaan en de afhandeling van schade als gevolg van gaswinning in jouw provincie grijpt diep op je leven in. Veel Groningers melden verlies van alle vertrouwen, verlies van grip op het eigen leven, van voortdurende gevoelens van frustratie, onmacht en woede. Gezinnen en gemeenschappen worden er in de loop van de jaren door beschadigd. Wat doet dat met een mensenleven? Hoe leef je daarmee, en liefst op een zinvolle manier? Wat is jouw antwoord daarop?

Er is inmiddels een heel team geestelijk verzorgers die mensen helpt naar dit antwoord te zoeken.

Hier is de kerk: verborgen en niet gemakkelijk herkenbaar in de vormgeving, maar actief en creatief. Met aandacht voor de persoonlijke geschiedenissen en voor het belang van een gemeenschap die mensen helpt vooruit te kijken, betekenis te ervaren, hoop te hebben.

Afgelopen vrijdag waren Hermen van Dorp en ik samen op een open dag van het *Space for Grace*-project. De goede-doelenorganisatie Porticus wil met dit project vernieuwende kerkelijke initiatieven op katholiek erf stimuleren en vooruithelpen. De bezoekers kwamen vanuit projecten die overwegen een aanvraag in te dienen voor subsidie en ondersteuning, en vanuit projecten die eerder aan *Space for Grace* hebben meegedaan en uitzien naar een vervolgtraject. Het Huis van Dominicus speelt een centrale rol bij het uitdenken en vormgeven van dat vervolgtraject onder de titel *Grace Upon Grace*, genade op genade.

Ik mocht een afsluitend woord spreken. Ik nam de gelegenheid te baat om de aanwezigen nog eens op het hart te drukken serieus te nemen dat zij de kerk zijn. Er is onder katholieken nog altijd de neiging om over 'de kerk' te spreken alsof zij daar

zelf niet bij zouden horen. Alles, of in ieder geval het beslissende wordt dan van de kerkelijke leiding en de kerkelijk organisatie verwacht, waarvan velen tegelijkertijd zeggen dat zij er weinig tot geen vertrouwen in hebben. Laetitia van de Lans van het communicatiebureau De Zalige Zalm noemde dat in een forumgesprek: het klerikalisme van leken. Het remt het besef medeverantwoordelijk te zijn voor het vormgeven van de kerk van de toekomst en is aanleiding voor een gevoel maar weinig mogelijkheden te hebben. Maar er is veel wat op eigen kracht kan gebeuren en hoewel velen een andere indruk hebben, is er maar weinig verboden in de Rooms-Katholieke Kerk.

Als je gelooft dat iets nodig is, denk dan na over hoe het werkelijkheid zou kunnen worden, liefst in samenwerking met anderen. Dat zeiden de ervaringsdeskundigen met verschillende achtergronden die op die dag aan het woord kwamen. We hoeven noch de kerk, noch de wereld te redden. De wereld is door God in Jezus Christus al gered en wij mogen aan de realisering van deze redding op onze manier een bijdrage leveren. De plaats waar dat gebeurt noemen we de kerk, niet pas als de organisatie stevig is en het uiterlijk stralend, maar juist ook als er sprake is van geklungel en gestuntel.

De apostel Paulus heeft het misschien wel een beetje te mooi gezegd en dat bemoeilijkt de herkenning. Maar als hij schrijft dat wij de schat van het nieuwe leven dat in de Gezalfde Jezus is verschenen, dragen 'in aarden potten' en dat zo bij uitstek blijkt dat dit leven van God komt en niet van ons (2 Korintiërs 4,7), dan bedoelt hij wel degelijk zoiets. De kerk voldoet op dit moment op geen enkele manier aan de criteria voor een geoliede en goed functionerende organisatie. Zeker niet in Nederland. Dat kan buitengewoon ergerlijk en pijnlijk zijn, maar het maakt ook duidelijk dat waar wat zij zegt en doet betekenis blijkt te hebben, dat niet de verdienste is van degenen die de kerk vormen of leiden. Het is een teken dat wat hedendaagse mensen ook mogen denken of geloven, God ze nog altijd nabij is en dat deze nabijheid leven geeft.

Er werd ook vrijdag weer veelvuldig gesproken over hoe de boodschap van de kerk beter gecommuniceerd kan worden. Dat is geen zinloze vraag, maar het grondprobleem is een ander. Als we nog even teruggaan naar Paulus, dan lezen wij: 'Dezelfde God die gezegd heeft: "Uit de duisternis zal licht schijnen", heeft zijn licht laten schijnen in ons hart om de kennis te laten stralen van zijn heerlijkheid' (2 Korintiërs 4,6). Kunnen wij weer geloven dat in onze pijn, ons verlangen en onze zekerheid dat dit of dat anders moet en beter kan, Gods roeping klinkt? Kunnen we het geduld opbrengen biddend en mediterend te onderscheiden wat deze roeping nu precies behelst, juist ook als er struikelblokken en barricades blijken te zijn? Zijn wij bereid onze beste krachten voor deze roeping in te zetten en weten we elkaar te stimuleren dat te doen? Zoals paus Franciscus het heeft geformuleerd, 'niet als een verplichting, niet als een last die ons uitput, maar als een persoonlijke keuze die ons vervult van vreugde en ons identiteit verschaft'. Kunnen wij weer het goede doen, niet omdat het succes heeft, maar omdat het het goede is en het de menselijke roeping is het goede te dienen en zich van het kwade af te keren?

Dat we het nu niet zomaar kunnen, is duidelijk. Maar de Heilige Geest zal het ons moeten leren, want anders komen we niet verder. Vrijdag bleek in ieder geval dat er bij velen een groot verlangen is om het weer te leren.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus